

Eva Tomášková

eva.tomaskova@law.muni.cz

Katedra finančního práva a národního hospodářství

EKONOMIE

Ekonomická krize

4. přednáška

Hospodářský cyklus

- pravidelné kolísání vzestupu a poklesu ekonomiky
- Teoretické přístupy:
  - Monetární teorie cyklu
    - Příčina: oscilace tempa růstu peněžní zásoby (úrokové sazby)
  - Reálná teorie cyklu
    - Příčina: investiční či inovační vlny

Ekonomický růst

- zvýšení reálného potenciálního produktu v čase
- Hlavní zdroje ekonomického růstu:
  - růst výrobních faktorů (zejména práce a kapitál),
  - růst celkové produktivity výrobních faktorů, kterou zapříčiňují faktory jako vzdělání, inovace, technologie, úspory z rozsahu, vědecký pokrok apod.

Výkyvy ekonomiky z hlediska charakteru cyklu

- Strukturální výkyvy (pouze některá odvětví)
  - změna preferencí spotřebitelů
  - změna vzácnosti ekonomických zdrojů
  - nové technologické poznatky
- Cyklické výkyvy (hospodářské cykly)
  - celkový pokles ekonomiky (produkce a zaměstnanosti)

Výkyvy ekonomiky z hlediska času

- Kitchinovy cykly
  - 30 – 60 měsíců
  - důvod: zásoby
- Juglarovy cykly
  - 10 – 11 let
  - důvod: investice do fixního kapitálu a jejich amortizace
- Kondratěvovy cykly
  - cca 50 let
  - důvod: změny výrobních technologií, politické události

Příčiny výkyvu ekonomiky

- vnější
  - nárůst cen základních vstupů na světových trzích
  - nedostatečné informace
  - politicko-společenské příčiny
  - neadekvátně prováděná hospodářská politika vlády
  - nerovnoměrné tempo růstu obyvatelstva
  - přírodní katastrofy
  - psychologické příčiny aj.
- vnitřní
  - úspory mzdových nákladů podniků (zaostávání poptávky za nabídkou)
  - nestabilita investičních výdajů (výkyvy v agregátní poptávce)

Podstaty krize

Podstata krize je většinou stále stejná:

- nadměrné žití na dluh

- nadspotřeba

- nadvýroba

- přehřívání

- bubliny na trzích aktiv

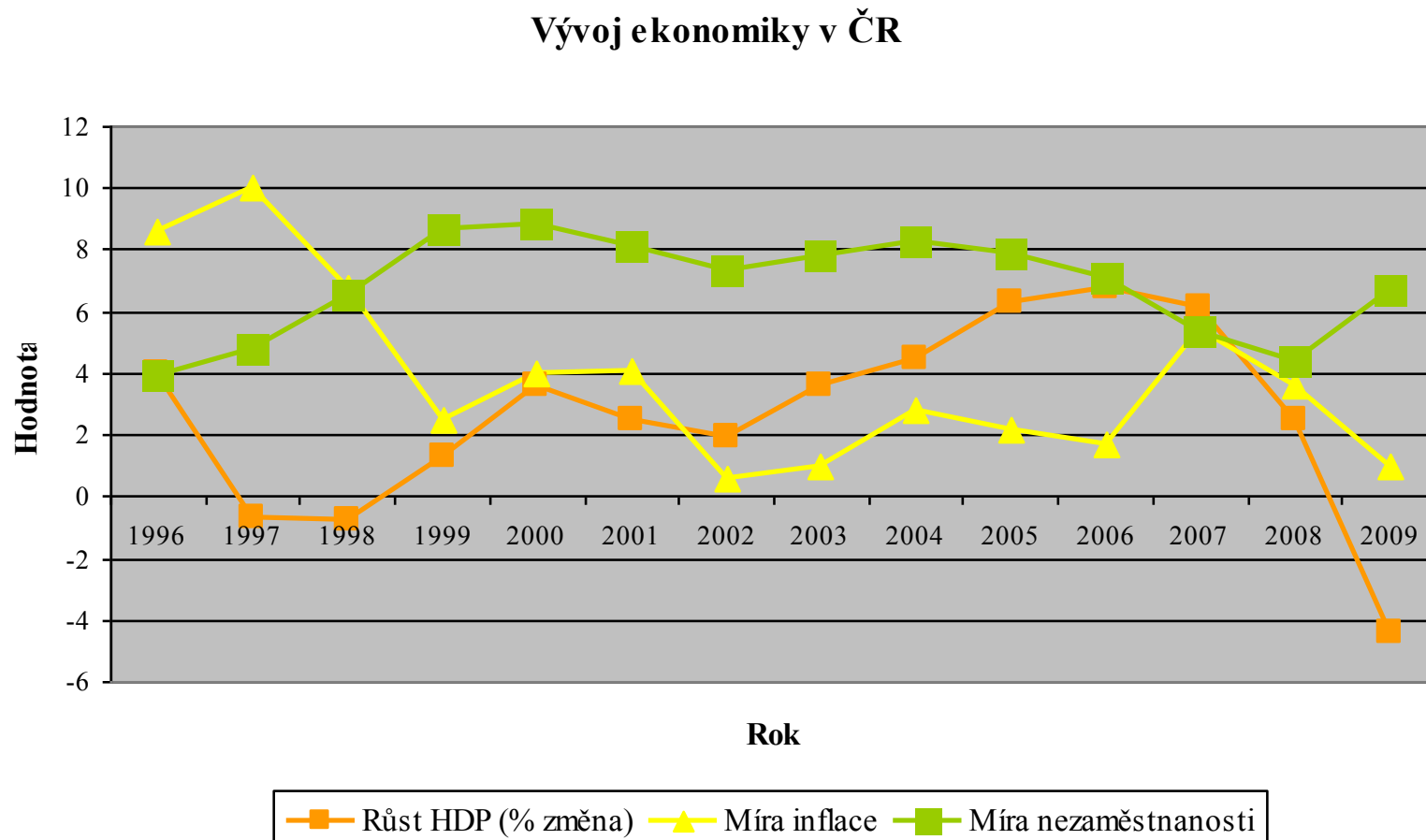

Konjunkturní indikátory

- předstihové indikátory
  - počty přijatých zakázek
  - počty vydaných stavebních povolení
- současné indikátory
  - reálný HDP
  - míra nezaměstnanosti
  - ceny výrobců
- zpožděné indikátory
  - mzdy
  - spotřebitelské ceny

Vývoj ekonomiky v ČR

Velká (světová) hospodářská krize 1

- příčina: propad akcií na americké burze
- USA po 1. sv. válce:
  - přehnaný optimismus – vzor správně fungující ekonomiky
  - odstranění zlatého standardu
  - moderní – investice na burze (se ziskem) → nadhodnocení firem a růstu jejich akcií nad reálnou hodnotu
  - výrazný protekcionismus – USA nesplácely evropské úvěry → hromadily měny a zlato ostatních zemí → situace v USA se tak odrážela v ostatních zemích

- 1929:

Akcie dosáhly maxima a poté začaly mírně klesat

Akcionáři je začaly houfně prodávat

Zrychlování propadu akcií

Krach Newyorské burzy (25. října 1929) a dalších amerických burz, krach firem

Velká (světová) hospodářská krize 2

- Krach firem (snížení výroby)
↓
- Nárůst nezaměstnanosti
↓
- Vypuknutí paniky – lidé se snažili vybrat si své úspory
↓
- Krach bank
↓
- Snížení platební schopnosti jednotlivců
↓
- Snížení výroby
↓
- Odraz v ekonomikách zaměřených na export (Československo – pasivní přístup)

Výsledek

- 1933:
- hospodářský program New Deal (opuštění liberalismu a nastolení Keynesiánství),
- vybudování státních zakázek a centrální banky

- konec 30. let 20. stol.
- úplné oživení – zbrojní průmysl

- důsledek:
  - opuštění klasických ekonomicko-liberálních myšlenek, což vedlo k posilování státního vlivu
  - snížení mezinárodní obchodu
  - špatná ekonomická situace střední třídy a velmi špatná u spodní ekonomické vrstvy obyvatelstva
  - radikalizace obyvatelstva (fašisté a komunisté slibovali nastolení pevného řádu – kapitalismus pro ně skončil)
  - 2. světová válka

Ekonomická krize 2008 -?

Příčiny vzniku:

- Americká hypotéční krize 2007
- Vysoká cena ropy v první polovině 2008 (červenec 147 USD/barel, prosinec 40 USD/barel)
  - příčina: spekulativní obchody (penzijní a hedgingové fondy nakupovaly komodity – snížení rizikového akciového portfolia
  - důsledek: pokles reálného HDP, růst spotřebitelských cen
- slabý dolar
- vysoká poptávka Číny (před olympiádou)

Závěr:

- dlouhodobý souběh mnoha faktorů:
  - uvolněná měnová politika,
  - nahromadění špatných úvěrů,
  - finanční inovace,
  - podcenění rizik,
  - selhání finančních dohledů,
  - politické zájmy

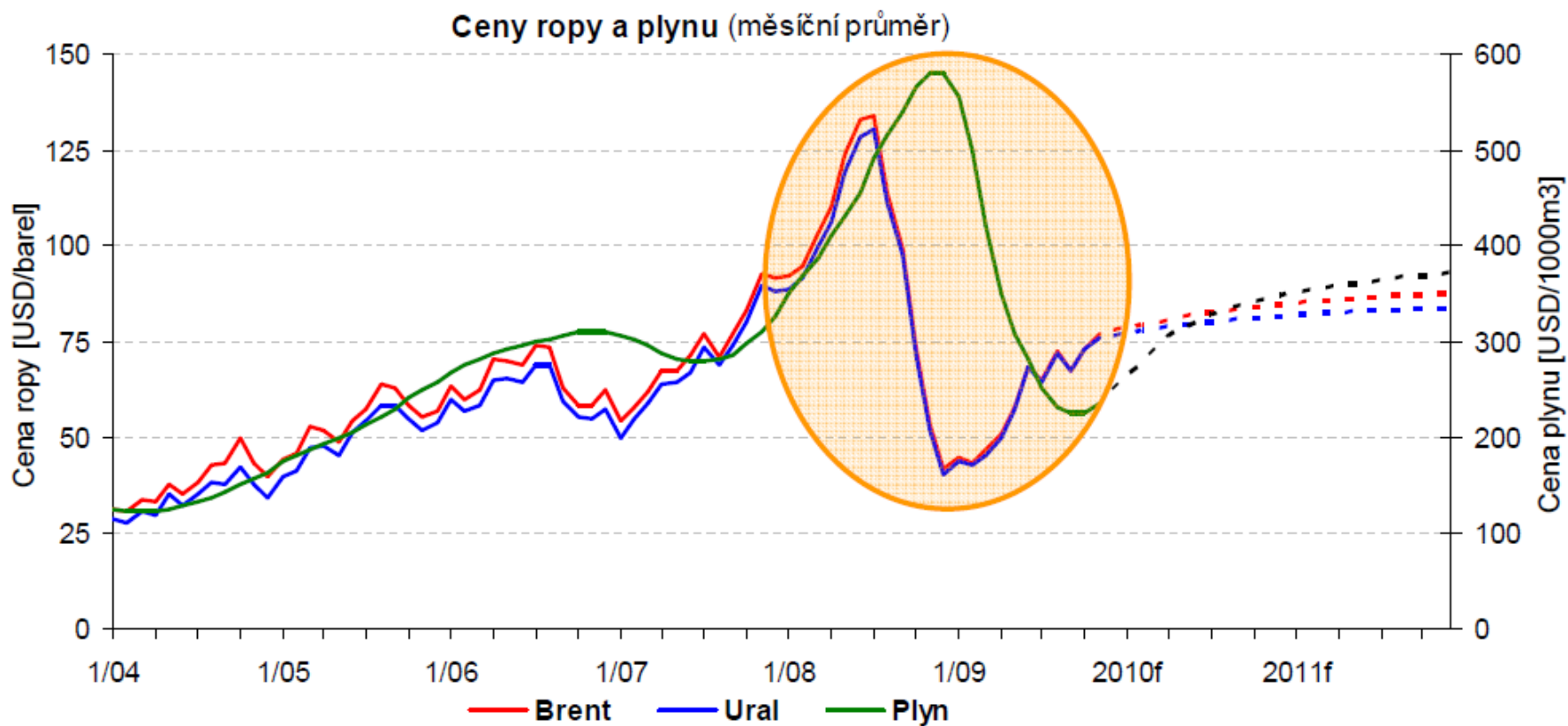

Americká hypotéční krize 2007

- počátky již v roce 2006
- Příčina:
  - neopatrné poskytování hypoték rizikovým zákazníkům (neschopným dostát svým finančním závazkům).
  - Tito dlužníci vytvořili finanční propast, což vedlo ke kolapsu největších amerických obchodníků s hypotékami a půjčkami
- Důsledek:
  - propady burz v roce 2008 a následná ekonomická krize
  - USA: krach největší americké spořitelny Washington Mutual
  - Velká Británie: znárodnila hypotéční banku Bradford & Bingley
  - Benelux: záchrana finančního ústavu Fortis
  - Německo: záruka za úvěr pro banku Hypo Real Estate
  - Island: převzetí kontroly nad bankou Glitnir
  - Francie a Belgie: záchrana banky Dexia
  - Irsko: neomezená záruka za vklady v bankách a za dluhy finančních ústavů

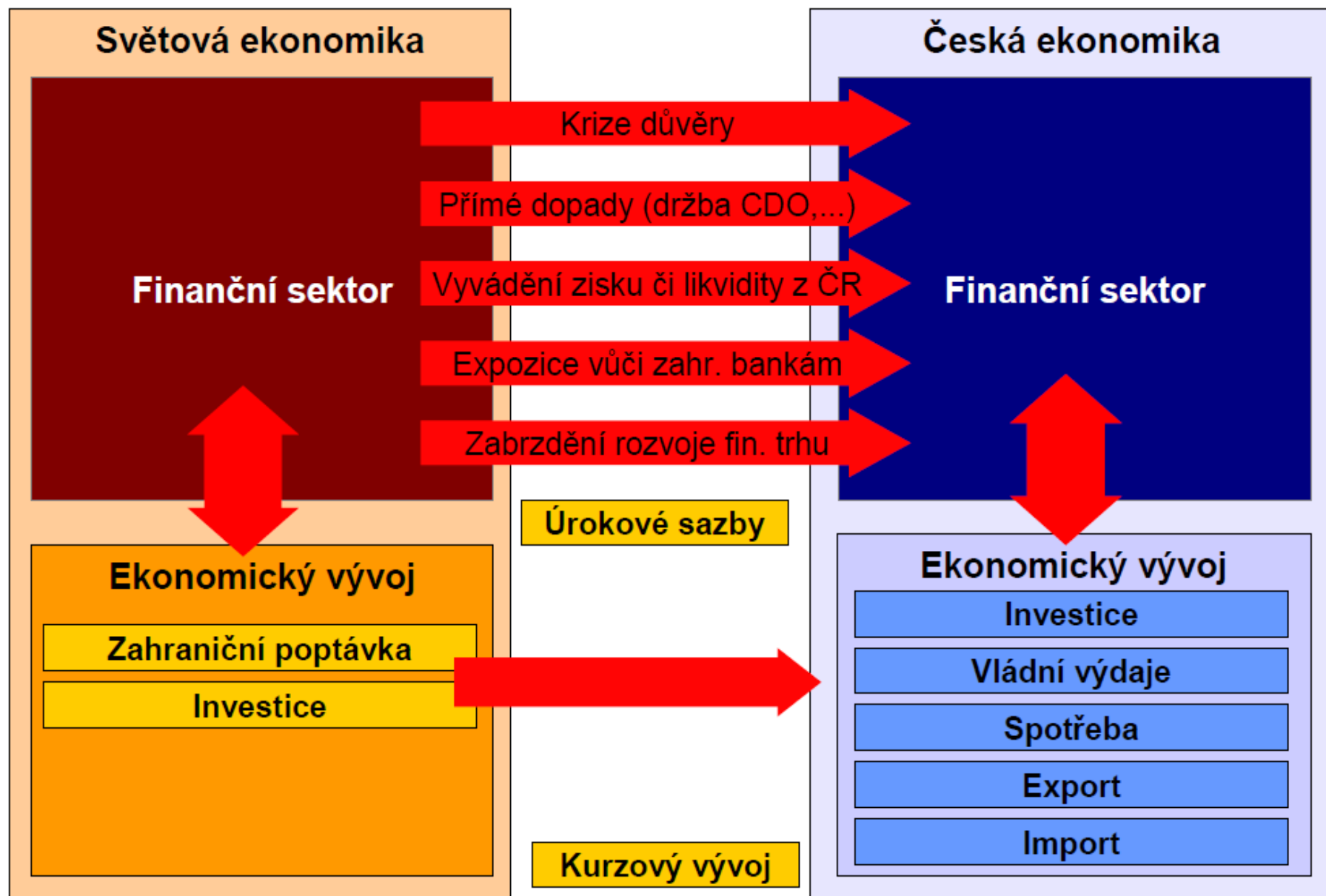
Vývoj na komoditních trzích

1 Přenos finanční krize do reálné ekonomiky

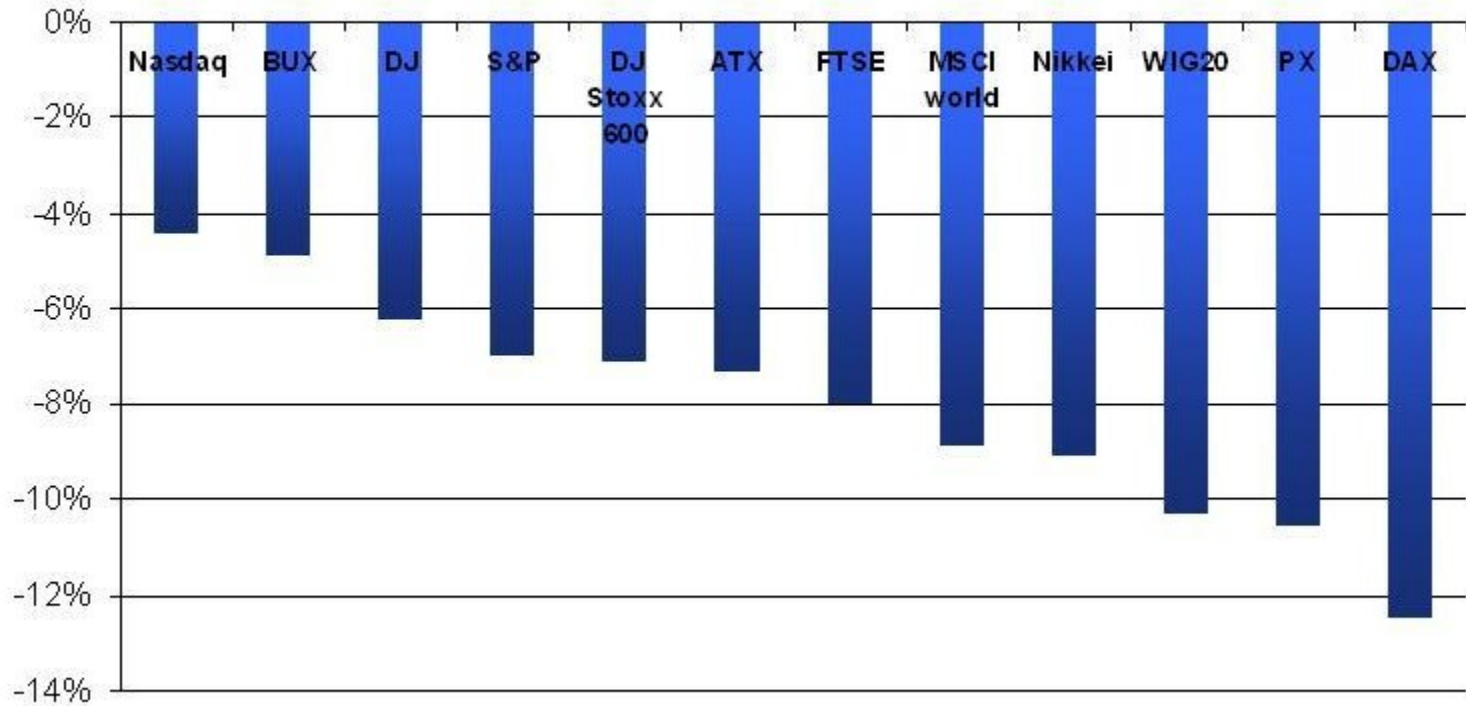
1

Přenos finanční krize do reálné ekonomiky

Vývoj světových akciových trhů

Pokles akciových trhů v roce 2009

Specifika bankovního sektoru ČR

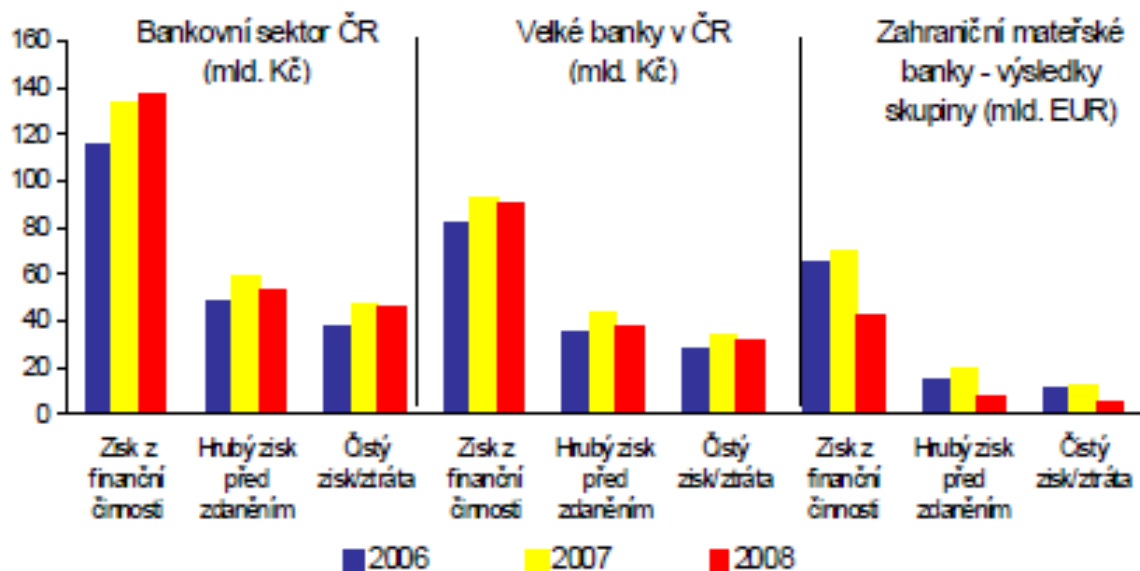
- Přebytek likvidity (ČNB stahuje likviditu)
- Relativní „izolovanost“ (dostatek zdrojů pro poskytování
- úvěrů z primárních vkladů)
- Tradiční konzervativní model (dostatek příležitostí k růstu)
- Nízký podíl nesplácených úvěrů
- Malý objem úvěrů poskytovaných v cizích měnách
- Zanedbatelný podíl „toxických“ aktiv (méně než 1% aktiv)
- Vysoká ziskovost

Zdroj: ČNB

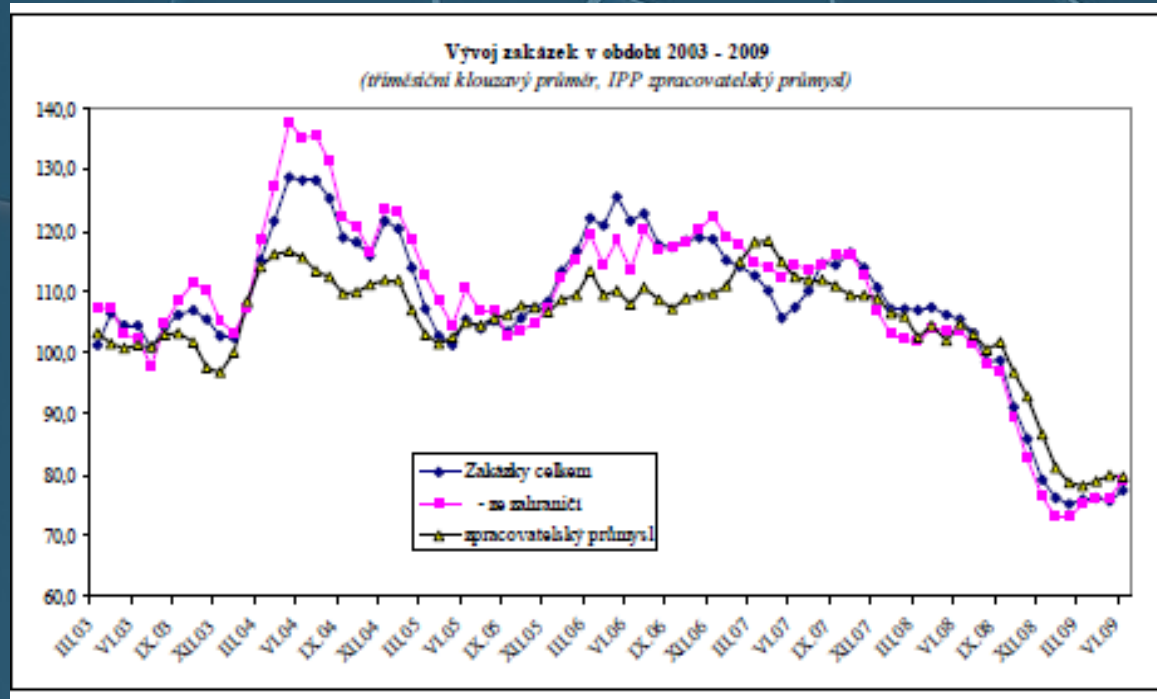
Zisk v bankovním sektoru v ČR

Vývoj zisku v bankovním sektoru

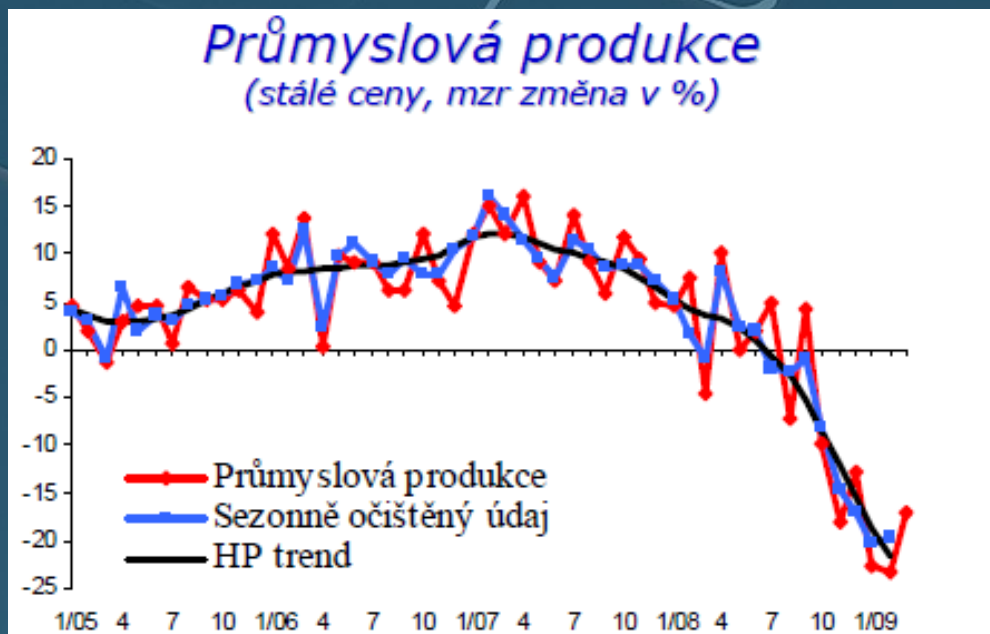
Pozn: Hodnoty k 30.11.2008 jsou přepočteny na roční základ. Hodnoty za skupiny zahraničních mateřských bank (Erste Group, KBC Group, Société Générale Group, Unicredit Group) jsou ze 30.9.2008 přepočteny na roční základ.

Vývoj zakázek v ČR

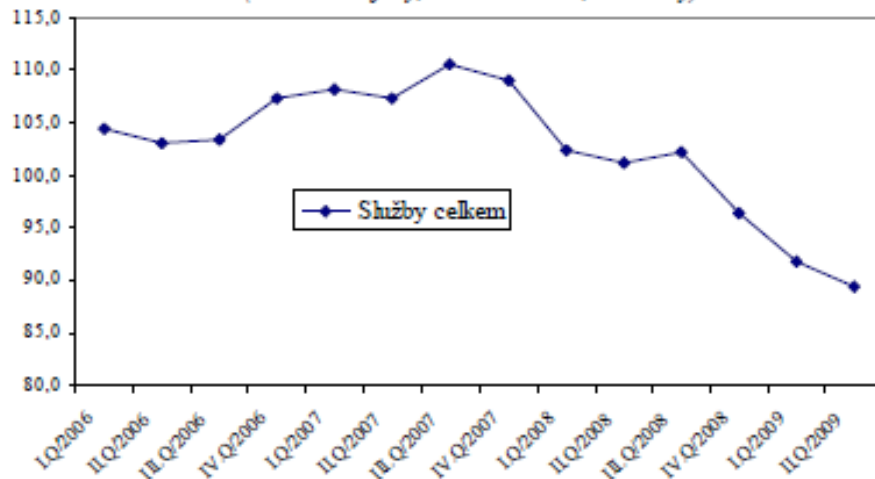
Zdroj: Českomoravský odborový svaz

Průmyslová produkce v ČR

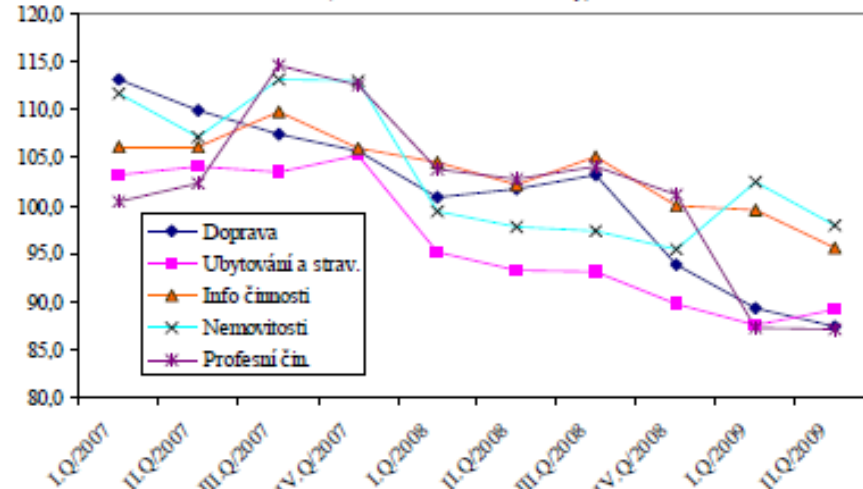

Vývoj služeb v ČR

Vývoj služeb 2005 - 2009
(čtvrtletní objemy, meziroční index, stálé ceny)

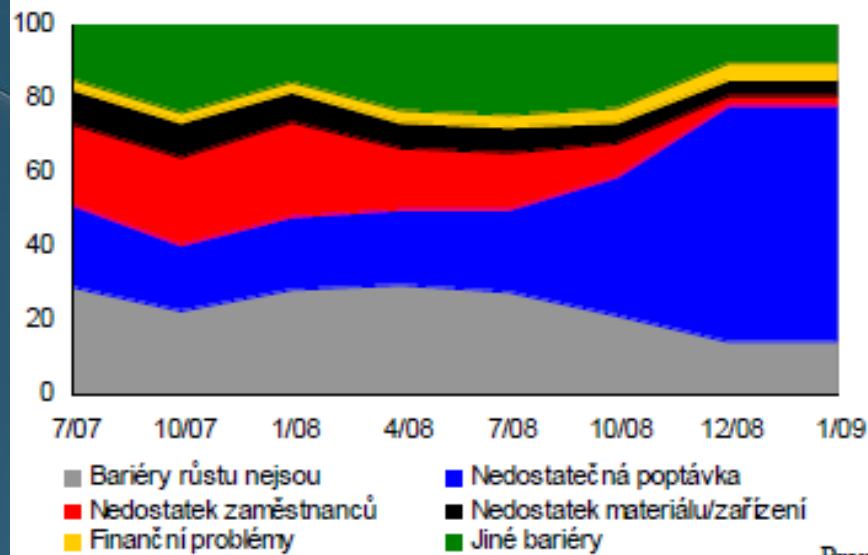
Vývoj odvětví služeb v období 2007 - 2009
(meziroční index, stálé ceny)

Zdroj: Českomoravský odborový svaz

Bariéry růstu českého průmyslu

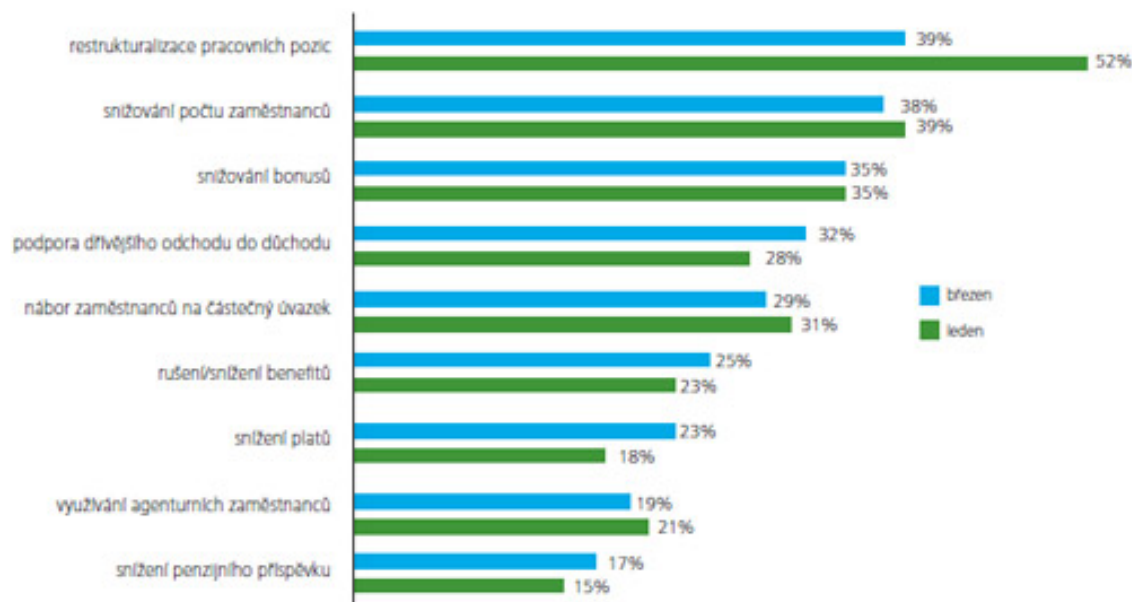
Bariéry růstu v průmyslu (v %)

Snižování nákladů v ČR

Oblasti snižování nákladů v oblasti HR

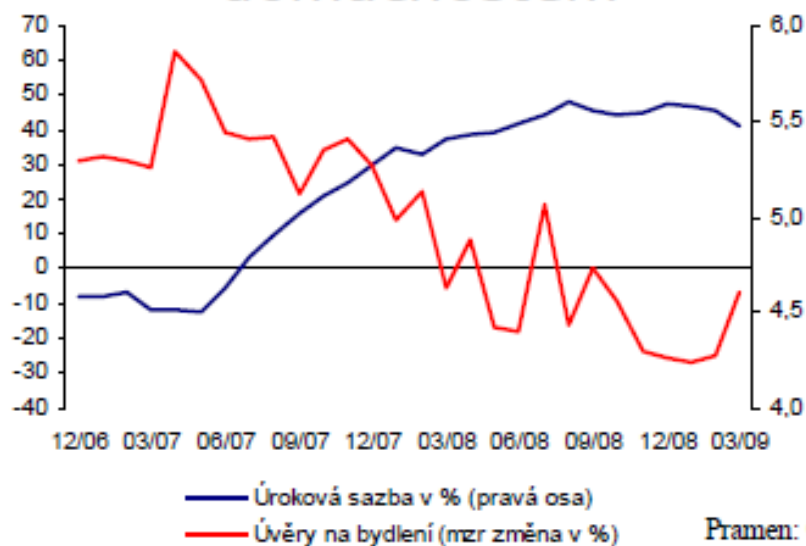

Zdroj: Deloitte - *Managing Talent in Turbulent Economy - Navigating a Course through rough waters, 2009*

Zdroj: Deloitte

Vývoj úvěrů na bydlení v ČR

Nově poskytnuté úvěry na bydlení domácnostem

Příčiny prohlubování krize

Příčiny prohlubování krize:

- Stále nedošlo k obnovení důvěry investorů a spotřebitelů v ekonomiku, i přes řadu vládních pobídek
- Nadále klesají ceny aktiv, ubývá bohatství domácností a tím pádem klesá spotřebitelská poptávka.

Budoucí vývoj = ?

Dlouhá a obtížná krize

- předchozí přehřívání ekonomik bylo dlouhodobé
- finanční (a navíc synchronizované) krize bývají delší a hlubší než krize „obyčejné“
- může existovat mnoho kostlivců, o kterých ještě nic nevíme
- Riziko na cestě k oživení:
  - stimulační dopady státních zásahů se vyčerpají dříve, než odezní příčiny krize, což může mít za následek druhý pokles ekonomik (krize ve tvaru W)

Krátká a snadná krize

- nedávné fiskální a měnové stimuly jsou mohutné
- krátkodobý politický zájem na oživení může převážit nad dlouhodobým zájmem mít zdravé ekonomiky („ať to stojí, co to stojí“)

Problematická místa

- Rychlý růst deficitů veřejných financí:
  - Růst úrokových sazeb
  - Skokové zvýšení dluhu a nárůst úrokových plateb
  - Zúžení manévrovacího prostoru pro fiskální stabilizaci
- Aktivace krizových zpětných vazeb:
  - Zvýšení nezaměstnanosti
  - Nestabilita bankovního sektoru
- I mírnější záporný růst ekonomik, bude-li dlouhodobý, může být pro finanční sektor velmi škodlivý

Jak na krizi?

- **Makroekonomická opatření v době krize:**
  - makroekonomické politiky, s akcentem na fiskální politiku
- **monetární politika**
  - použití standardních nástrojů měnové politiky, příp. jiné nástroje
- **fiskální politika**
  - standardní nástroje fiskální politiky
  - expanzivní fiskální politika - účinnost fiskálních balíčků
  - daňová politika (období expanzivní politiky = snižování daní)
  - stabilita a zjednodušování legislativy
    - ČR je v EU v časové náročnosti vyřízení daní na předposledním místě (poslední Bulharsko)
    - ČR je ze 183 zemí na 171. místě v časové náročnosti vyřízení daní (podnik v ČR potřebuje 613 hodin, průměr v EU 232 hodin, v roce 2008 bylo v ČR potřeba průměrně dokonce 930 hodin)

Děkuji za Vaši pozornost. 😊

